

שנצטרך לזה גם מחשבה, וזה בוודאי אינו חסרון...]. הגר"ח זצ"ל נהנה מן התשובה ואמר: הן אמת, לזאת כיוונתי!

לקראת חג הסוכות רכש החזו"א אתרוג בשותפות עם רבי חיים זצ"ל. דמי האתרוג שילם החזו"א לבדו, בעוד ידיו של הגר"ח בגלותו ריקניות לחלוטין. בימי חול המועד, כשנודמן לזוגתו הרבנית בתיה, עיסקא של אריגים, דבר העלול ליאבד, הלכה לדרוש הלכה אצל רבי חיים, אם רשאית לומר ביום זה לתגרנים שישאו למענה את המכירה עד איסרו-חג. בעלה, מרן החזו"א אמר לה שדעתו להחמיר, והיא שאלה את הגר"ח, והוא בחכמתו החודרת והנוקבת הבין כי אשת חבר היא, והשיב לה שתסמוך על הוראת בעלה! ...

עם גדולי המוסר

בעת ההיא הכיר רבינו במינסק היכרות אישית את גדולי המוסר, ובראשם רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, הסבא מסלבודקא, שניטלטלו לרוסיה בימי המלחמה עם מאות תלמידי ישיבות ליטא. הוא עצמו סיפר על כך לאחר שנים בחשון תרצ"ט בא' מאגרותיו: "אני נמצאתי הרבה עם הסבא ז"ל מסלובודקא, ועם הסבא ז"ל ממיר, ועם גדולי תלמידיהן, וגם עם גדולי הנוברדוקאים, ותמיד היתה שרויה בינינו אהבה בלי מצרים, והיו מסורים אלי בכל לב, ומעולם לא נמנעתי להזכיר ביקורת בחריפות, והם התענגו על זה, וגם אני מתענג עליהם..." (קוב"א ח"א סי' קנ"ד).

בשנים מאוחרות ישב פעם אחת ודן לפניו הגאון רבי אהרן כהן זצ"ל, ראש ישיבת חברון, שהזכיר את דברי רבי ישראל סלנטר "להיות טוב אפשר גם בלי לימוד המוסר, אך להתהפך מרע לטוב – אי אפשר בלעדיו". אמר לו רבינו: "לדידי, גם להיות טוב אי-אפשר בלא מוסר, אך לאו דוקא ספרים ושיחות מוסר מיוחדים. בש"ס גופו יש כל כך הרבה..."⁵

5. הרב ראובן פישר מעיד: למדתי בישיבת "בית יוסף" בשנים תרח"צ - ת"ש. בשנים אלו היה החזו"א מתפלל בנץ ביחידות, כי לא היה מניין בנץ. למדתי יחד עם החברותא לפנות בוקר, וראיתי את החזו"א לומד מוסר לפני תפילת הנץ בהתלהבות ובהתרגשות, מסתובב אנה ואנה הלך ושוב בביהמ"ד, כשבידו ספר "מסילת ישרים"!

הגר"ר מרדכי שולמן זצ"ל סיפר, שזוכר הוא מתקופת מינסק, שהיו לפעמים ימים שלמים שהיה רבינו הוגה בספר "חובת הלבבות". ופעם סיפר, שהחזו"א נתן בידו פתק קטן שכתובות בו כמה שורות של הדרכה בעבודת ה', (והיה רבי מרדכי שולמן מיצר